

Фигыль.

Затланышсыз фигыль

6 нчы класста татар теле дәресе

Автор:

Расулева Эльмира Раисовна,
МБГУ Кадыбаш урта мәктәбе

Шарт фигыльне тап, сүз төзелеше ягыннан тикшер.

- *Ә бит дәнъя шундый матур үзе-*
- *Каш жыермый гына яшәсәң.*
- *Һәрберебез өчен кояш чыга,*
- *Һәрберебез өчен ата таң.*
- *Һәрберебез зур бәхеткә лаек,*
- *Һәрберебез Кеше ләбаса!*
- *Яшәү шундый матур булыр иде:*
- *Һәркем әгәр башка берәүнең дә*
- *Кеше икәнлеген аңласа.*

Дөрес жавап:

Яшәсәң

Яшәшсәң

Яшәшмәсәң

Аңласа

Аңлашса

Аңлашмаса

КАТЕГОРИЯСЕ:

ЗАТЛАНЫШЛЫ

ХИКӘЯ ФИГЫЛЬ
БОЕРЫК ФИГЫЛЬ
ШАРТ ФИГЫЛЬ

ЗАМАН

ЗАТЛАНЫШСЫЗ

СЫЙФАТ ФИГЫЛЬ
ХӘЛ ФИГЫЛЬ
ИСЕМ ФИГЫЛЬ
ИНФИНИТИВ

БАРЛЫК-ЮКЛЫК

ЮНӘЛЕШ

ДӘРӘЖӘ

ЗАТ-САН

ЖӨМЛӘДӘ:

- ИЯ
- ХӘБӘР
- АЕРГЫЧ
- ХӘЛ
- ТӘМАМЛЫК

ЯСАЛЫШЫ:

- ТАМЫР
- ЯСАЛМА:
- ПАРЛАУ
- КУШУ
- ТЕЗУ

Затланышлы фигыль

БОЕРЫК
фигыль

ХИКӘЯ
фигыль

ШАРТ
фигыль

Зат—сан

Барлык-
юклык

-ма —мә

Дәрәжә

Юнәлеш:

Т.ю: -

К.ю: -ын, -ен, -н

Төш.ю: -ыл, -ел, -л

У.ю: -ш, -ыш, -еш

Й.ю: -дыр, -дер,

-т, -тыр, -тер

Хәзерге зам.

-а, -ә, -ый, -и.

Үткән заман

билгеле билгесез

-ды, -де -ган, -гән

-ты, -те -кан, -кән

Киләчәк зам

билгеле билгесез

-ачак, -ыр

-әчәк -ер

-ячак -ар

-ячәк -әр

Затланышсыз фигыль

Исем

ФИГЫЛЬ
НӘРСӘ? НИШЛӘУ?

-У, -Ү

-Барлык-

юклык

-Дәрәжә

-Юнәлеш

Хәзерге
заман.

1.-учы,-үче
(кеше)

2.-а торган,
-ә торган (юл,
жир)

Үткән
заман

3.-ган,-гән, -
кан, -кән (төс)

Киләчәк
заман

4.-ыр,-ер(-ар, -
эр),-р

5.-асы,-әсе

6.-ачак, эчәк,
-ячак, -ячәк

Сыйфат
фигыль
нинди?

Инфинитив

-ырга,-ергә
НИШЛӘРГӘ?

Хәл

ФИГЫЛЬ
НИЧЕК? (НИШЛӘП?)
КАЙЧАН? (НИШЛӘ-
ГӘНЧЕ?)

I төр х.ф.

-ып,-еп,-п

III төр х.ф.

-гач,-гәч, -
кач,-кәч

II төр х.ф.

-а-а, -ә-ә,-ый-ый,-и-и

IV төр х.ф.

-ганчы,-канчы

Өй эше

- **1 нче төркем-** «Сыйфат фигыль» модели төзөргә эзерлән һәм «Сыйфат фигыль иленә сәяхәт» темасына хикәя яз.
- **2 нче төркем-** «Исем фигыль» модели төзөргә эзерлән һәм «Исем фигыль иленә сәяхәт» темасына хикәя яз.
- **3 нче төркем-** «Хэл фигыль» модели төзөргә эзерлән һәм «Хэл фигыль иленә сәяхәт» темасына хикәя яз.

Йомгаклау

- Мин бүген дәрестә... өйрәндем.
- Миңа ... авыр булды, ләкин мин тырыштым
- Мин иптәшләрем белән...
- Мин бүген дәрестә...аңладым.

Кулланылган әдәбият

- **Укытучы өчен ярдәмлек:**

- 1. Татар телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программалар: 1-11 нче сыйныфлар/ [басма өчен Г.Р. Галиуллина, Д.Ф. Заһидуллина җаваплы].- Казан: Татар.кит.нәшр., 2011-279 б.
- 2. Татар урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программа: 5-11 нче сыйныфлар.- Казан: Мәгариф, 2013
- 3. Сафиуллина Ф.С., Закиев М.З. Хәзерге татар әдәби теле.- Казан: Мәгариф, 1994 - 320 б.
- 4. 5-11 нче сыйныфлар өчен диктантлар җыентыгы .- Казан: Мәгариф, 2001.- 102 б.

-

- **Укучы өчен УМК:**

- 1. Вәлиева Г. Татар теленнән күнегүләр җыентыгы. Казан: “Яңалиф” нәшрият йорты, - 2004
- 2. Сәлим Хәлил. Татар теленән 222 тест- Казан: “Яңалиф” нәшрияты. – 2005
- 3. Татар грамматикасы. – Т. 1. – М.: “ИНСАН”, Казан: “ФИКЕР”.1998.-512 б.
- 4. Татар теле: Татар урта гомуми белем бирү мәктәбенең 6 нчы сыйныф өчен дәреслек (Ф.Ю. Юсупов, Д.Г.Тумашева, Ч.М. Харисова һ.б. – Үзгәрт. һ. тулылан. дүртенче басма. – Казан: Мәгариф, 2006. – 263 б.: рәс. б-н.
- 5. Хисамова Ф.М. Татар теле морфологиясе.- Казан: Мәгариф, 2006 -335